

ПЕРЕКЛАДИ

ISSN 1682-5268 (on-line); ISSN 1608-0599 (print)
Shidnij svit, 2018, No. 1, pp. 123–127

M. Esendal

THE FEMINIST / TRANSLATED FROM THE TURKISH
AND INTRODUCTORY ARTICLE BY H. ROG

H. Rog

PhD (Philology)

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

hannavrog@gmail.com

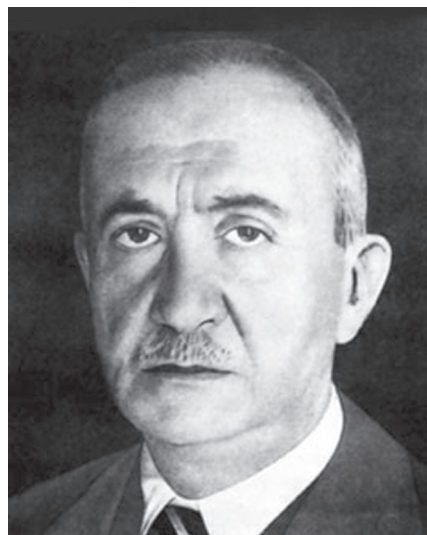
The translation of the short story “The feminist” written by the famous Turkish writer, diplomat and politician Memduh Şevket Esendal from the book “The Drops of Pure Love” published in Ankara in 1965 was made as an attempt to present literature of the best Turkish writers of XXth century to the Ukrainian audience. The translation of the “Feminist” into Ukrainian language is carried out for the first time, which enables Ukrainian reader to get acquainted with the creative work of the master of the Humorous Satire Stories, whose works occupy a prominent place in the Turkish literature of the Republican period.

Keywords: contemporary Turkish literature, M. Ş. Esendal, translation, short story “The Feminist”, satire

Есендал М. Ш.

ФЕМІНІСТ / ПЕРЕКЛАД З ТУРЕЦЬКОЇ ТА ВСТУПНА СТАТТЯ Г. В. РОГ

Про автора. Безумовно, Мемдух Шевкет Есендал (*Memduh Şevket Esendal*, 1883–1952) – одна з найвизначніших творчих постатей повоєнної Туреччини. І завдяки своїм романам та новелам, і тому, що закликав націю до утвердження моральності, етичних цінностей, без яких годі уявити будь-яке суспільство. Увесь життєвий шлях Есендала, мабуть, можна визначити як шлях самопізнання, самовизначення, самоствердження, що сповна відбилося і на його творчості. Перебуваючи на дипломатичній службі в м. Баку (1920–1924), Есендал знайомиться й захоплюється новелістикою А. Чехова, внаслідок чого прикметною рисою індивідуального стилю письменника стає відома нарративна стратегія “ситуація – стан – оповідь”, актуалізується роль художньої деталі. Основний тон оповіді Есендала – авторський іронічний голос, що нівелює, об’єднує потік моментів різночасового минулого; проблеми головних героїв зводяться до абсурду, що викликає сміх читачів. Вивчення художнього світу турецького письменника М. Ш. Есендала засвідчує, що інтенсивні творчі пошуки, орієнтовані на чималі здобутки західної літератури та на національну художню традицію, розширили ідейно-тематичні обрії турецької літератури. Новелістика Есендала сформувала новий напрям у розвитку турецької малої прози, пропонуючи нові підходи до змалювання людини, розкриття внутрішніх імпульсів та мотивацій. На відміну від традиційної

епічної розповіді, що характерна реалістичному твору, автор звертається до технік внутрішнього монологу, форми “потoku свідомості”, досить майстерно використовує засоби іронії, вибудовуючи парадоксальні історії.

Творчий доробок письменника представлений у різних літературних жанрах: збірки оповідань – “Hikayeler-Birinci kitap” (1946), “Hikayeler-İkinci kitap” (1946), “Temiz Sevgiler” (1965), “Ev Ona Yakıştı” (1972); романи – “Ayaşlı ve Kiracıları” (1957), “Vassaf Bey” (1983); мемуаристика – “Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar” (1950).

Переклад здійснено за виданням: Esendal M. Ş. Feminist / Temiz sevgiler. Ankara: Dost, 1965.

* * *

Працівники державної служби виходили на обідню перерву. Коли Селім-бей, начальник відділу статистики, повільно спускався сходами, шлях йому заступили два молодики, що просто намалювалися перед носом, вийшовши з інших відділів. Один з них зупинився на мить і, вдаряючи себе в груди, ніби присягаючи, гордовито випалив:

– Я – фемініст! Фемініст я!

Зачувши позаду кроки, обоє урвали розмову, рвучко крутнулися вбік і поступилися, щоб пропустити пана Селіма вперед.

Селім-бей пройшов собі, прямуючи далі, а слівце “фемініст” просто застрягло йому в голові. «Вживане слово, частенько чуване. Що ж воно має означати? Невже “жінкар”, шанувальник жінок тобто, чи обожнювач... бозна?!»

Після обіду, вже коли трудився у кабінеті, йому знову пригадалося оте слівце.

“Маю в когось запитати, розпитаю у знаючих авторитетів!” – подумав про себе.

Під вечір, вже коли сидів у кав’ярні, спостерігаючи за грою в нарди, слівце пригадалося знову. Селім-бей запитав у сусіди поруч, пана вчителя школи Айтач-бея:

– Хочу запитати, пане Айтаче, а що то значить “фемініст”?

Айтач-бей між тим зосереджено стежив за грою, обіпершись ліктями об стіл, підтримував голову. Запитання Селім-бея заскочило його зненацька, він аж ніби стрепенувся від марення сну й повернувся до свого сусіди, очі мали відсторонений млявий вираз. Зиркнув на Селім-бея з виразом: “Невже надумав мене екзаменувати!”

– Ніби й сам не знаєш!

– Знати знаю, та все одно питаю! А якщо й ти знаєш – іншим поясни!

Айтач-бей роздратовано:

– Що ж воно виходить, братику! – звів брови й головою крутнув, ніби кажучи: “Диви-но, підловити мене надумав! Зась тобі!”

– Благаю, скажи! Може, я не знаю, а дізнатися прагну.

Вчитель і голови не повернув:

– Дідько з тобою!

Один з гравців, Керім-бей, що працював у медичному відділі й серед колег мав репутацію неабиякого знавця у всіх сферах, поцікавився в Айтач-бея:

– Що він питає?

– Пусте, друже, на глуз бере!

Селім-бей вже роздратовано:

– Боронь Боже... запитати лиш хотів, що то є фемініст. Чи вже й спитати крамола!

Керім-бей, пір’ячко розправляючи:

– Направду не знаєш, хто є “фемініст”?

– Припустімо, не знаю! Чи й знаю, а все ж питаю.

– Ми скажемо, але й ви скажіть-но, що знаєте.

– Якби я збирався сказати, що знаю, хіба запитував би вас?

У товариша Керім-бея вже й терпець увірвався:

– Хто знає – не питає. А коли не знає – наврод чи скаже, що знає. Тому кажи як тямиш, а ми поправимо, якщо щось переплутаєш, – і Керім-бей знову пристав до гри.

Селім-бей мовчав. Він і гадки не мав, що може означати це слівце. Здавалося, що й усі навколо ні сном ні духом не відали, що воно таке. Та хто ж зізнається в невігластві! Думки ці дедалі більше непокоїли Селім-бея, тому й вирішив про себе: “Як не скажуть, то й не треба. Всьому свій час. Знайду, врешті, кого запитати, й з’ясую, що то за звір такий, цей фемініст!”

Наступного дня, коли принагідно зустрів колишнього вчителя французької мови Джеміль-бея, мерщій взявся питати:

– Пане Джемілю, а чи не скажете, що значить фемініст?

– Фемініст, кажеш? Та це ж очевидно. Фемініст – це ж від fem чи fat – один корінь, тобто “жінка”, в тебе ж теж дружина є. Все очевидно – жінка, ось як ми кажемо – la femme, müennes, чи що там. А ось як перекласти це слово з французької – питаннечко на правду.

І пішло-поїхало. Джеміль-бей розійшовся, бідкався й побивався, що мову маємо не як інші, ще й життя убоге:

– Ось, друже, маємо клопіт. Та хіба наша мова – це мова! Що нею скажеш – ні висловити, ні передати влучно. Приміром, цей твій “фемініст”, ось як його нашою мовою сказати, щоб означити точно та перекласти!

– Бог з ним, з тим перекладом, Джемільчику милий, мені значення скажи, що означає, роз’ясни!

– Звісно, звісно! Бач, голубчику, що можу сказати! Мова, mon Cher, править для передачі змісту, погоджуєшся? А що ми можемо виразити нашою мовою? Ось нещодавно скликали комісію з реформування мови. Зібрали засідання. Я теж там виступав, говорив про нагальне, все, що думаю. Далі вирішили скликати ще одну авторитетну комісію. Потім виявилось, що в бюджеті нема коштів, відклали на наступний рік. А якщо справа застрягла через фінансування, знаєш, чим все це закінчиться. Зараз у міністерстві, сам відаєш, зелень молода працює. Жодного спеціаліста не знайдеш. Гибле то діло, навіть надію втратив. Це як воду носити в дірявому глечику. Порадь, а вони зіпсують. А наразі перепрошую, зовсім не маю часу, терміново треба бігти, чекають на мене. Бувай, друже!

Коли обмінялися люб’язностями та розпрощалися, Селім-бей спохопився: «Отакої, стільки розмовляли, а що таке “фемініст” – не з’ясували!»

Якось під вечір Селім-бей натрапив на котрогось із начальників відділу, такого собі молодика з літераторів-початківців – Раїф-бея... Зав’язалася привітна розмова, розмовляли про різне. Селім-бей раптом ніби ненароком запитав:

– Голубчику милий, що значить той “фемініст”, чув-бо ти, напевне?

– “Фемініст”, друже, як би тобі краще сказати... Саме те, що відділяє нас від них, а їх робить жінками. Чому, приміром, жінка не чоловік? І опис слова, адже... Це – вся витонченість жіночності, це – умови та принципи, що об’єднують усіх жінок і відокремлюють їх від нас, чоловіків. Це супротив природі: чому жінка не чоловік. Я й не думав, що в нашому місті є люди, котрі б для себе не з’ясували цієї різниці. У свій час я давав пояснення терміна. Більше того, я наголошував, що “фемініст” також означає й слабкість чоловіків. Не знаю, чи доводилося вам читати мою розлогу статтю в журналі “Нарцис”. У ній було досить детальне та предметне потрактування і цієї теми зокрема. На жаль, зараз вже не виходять такі журнали, і статті подібного трибу навряд чи знайдете.

У Селім-бея ані пари з вуст, мовчав і думав: “Невже всі пошуки даремні? Має все ж таки знайтися в цьому місті бодай одна людина, що напевне знає зміст цього клятого слова. Лишень мені вона просто не трапилася”.

З того часу Селім-бей почав запитувати кожного зустрічного зміст цього слова.

– Реджаї-бею! Ви надзвичайно ерудована людина! Скажіть, що то значить “фемініст”?

– Як що – мило туалетне!

– Годі вже, туалетне мило?! Проте вибачте, це я вже зовсім. Хіба можна думати, що кожен зустрічний знатиме пояснення цього слова. Спершу спало на думку, що ви маєте знати.

Минуло ще декілька днів.

– Хакім-бею, пане суддя, скажіть, як на те ваша ласка! Раптом ви знаєте, що то значить “фемініст”?

– Це різновид професії, друже мій! Навіть газета така була. Виходила в 1800... так-так, у 1874–1875. Якщо бажаєш, вдома гляну. Хоча ні, pardon, це мені пригадалась “Femina”. І виходив журнал в якомусь... Зараз не пригадаю, треба глянути, скажу тобі точну дату пізніше.

Так було й з іншими. Як той лис, що не може вивільнити свого хвоста з капкана, застряг бідолашний Селім-бей. Він так довго й прискіпливо запитував у своїх друзів та знайомих про фемініста, що за ним і прізвисько закріпилося Фемініст. Та найголовніше, що незнавці походження чудернацького прізвиська переконливо вважали його прихильником жіночого питання та апологетом жіночої емансипації. Жінки жваво кликали його на свої збори виступати з промовами, а газети наполегливо запрошували писати статті до рубрики “Жіноче питання”.

Есендал М. Ш.

Фемініст / Переклад з турецької та вступна стаття Г. В. Рог

До уваги пропонується переклад новели “Фемініст” відомого турецького письменника, дипломата та політичного діяча Мемдуха Шевкета Есендала зі збірки “Краплини чистої любові”, що вийшла друком в Анкарі в 1965 р. Переклад оповідання на українську мову здійснюється вперше, що дає змогу українському читачеві почати знайомство з творчим доробком майстра сатиричної новели, представника літератури республіканського періоду, твори якого займають чільне місце в турецькій літературі і є обов’язковими для вивчення в рамках шкільної програми.

Ключові слова: сучасна турецька література, М. Ш. Есендал, переклад, сатира, новела “Фемініст”

Эсендал М. Ш.

Феминист / Перевод с турецкого и вступительная статья Г. В. Рог

Вниманию предлагается перевод новеллы “Феминист” известного турецкого писателя, дипломата и политического деятеля Мемдуха Шевкета Эсендала из сборника “Капельки чистой любви”, изданного в Анкаре в 1965 году. Перевод рассказа на украинский язык сделан впервые, что предоставляет возможность украинскому читателю начать знакомство с творчеством мастера сатирической новеллы, представителя литературы Республиканского периода, произведения которого занимают важное место в турецкой литературе и являются обязательными для изучения в рамках школьной программы.

Ключевые слова: современная турецкая литература, М. Ш. Эсендал, перевод, сатира, новелла “Феминист”

Переклад надійшов до редакції 23.12.2017